

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ
КАФЕДРА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор
з науково-методичної та
навчальної роботи

 О.Б. Жильцов
« 08 » _____ 2016 р.

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

3.1.2.5 ПП Теорія та методика виховання

Напрямок підготовки 6.010102 Початкова освіта

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02130554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти
Програма № 16/18
 _____
(підпис) (прізвище, ініціали)
« _____ » _____ 2016 р.

Київ – 2016

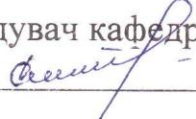
Теорія та методика виховання: роб. навч. прогр. [для студ. напр. підгот. 6.010102 «Початкова освіта»] / уклад. О.В.Матвієнко. – Київський університет імені Бориса Грінченка, 2016. – 13 с.

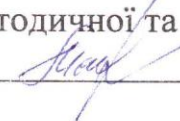
Розробник:

Матвієнко Олена Валеріївна доктор педагогічних наук, професор кафедри початкової освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри початкової освіти

Протокол № 2 від 07 вересня 2016 року

Завідувач кафедри початкової освіти

С.М. Мартиненко

Заступник директора
з науково-методичної та навчальної роботи

М.А. Машовець

I. Опис предмета навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 2	Галузь знань <i>0101 Педагогічна освіта</i> Напрямок підготовки <i>6.010102 Початкова освіта</i> Освітньо-кваліфікаційний рівень: "бакалавр"	Нормативна	
Модулів – 1		Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		3-й	
Загальна кількість годин – 72		Семестр	
		5-й	6-й
		Лекції	
		10 год.	6 год.
		Семінарські	
		2 год.	2 год.
		Практичні	
	2 год.	–	
	Самостійна робота		
	20 год.	64 год.	
	Модульний контроль:		
	2 год.	–	
	Семестровий контроль:		
	36 год.	–	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 1	Вид контролю: екзамен		

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Інтегрована робоча навчальна програма з дисципліни «Теорія і методика виховання» є нормативним документом Київського університету імені Бориса Грінченка, розроблена кафедрою педагогіки і кафедрою початкової освіти та методик гуманітарних дисциплін на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів відповідно до навчального плану для напряму підготовки «Початкова освіта» денної форми навчання.

Навчальна дисципліна «Теорія і методика виховання» займає провідне місце у системі професійно-педагогічної підготовки вчителів початкової школи. У взаємозв'язку з іншими педагогічними дисциплінами вона забезпечує науково-теоретичну й практичну підготовку до виконання професійних обов'язків вчителя (вихователя, класовода, класного керівника, куратора).

Міждисциплінарні зв'язки навчальної дисципліни «Теорія та методика виховання» будуються з урахуванням логіки та структури змісту педагогічної освіти. Проектування змісту навчальної дисципліни здійснюється з урахуванням базових знань, умінь способів діяльності студентів, отриманих в процесі вивчення дисциплін: «Основи педагогіки», «Історія педагогіки», «Дидактика».

Мета навчальної дисципліни: формувати систему теоретичних знань та практичних умінь і способів діяльності, готовності до виконання виховної функції вчителя, вихователя, класовода, класного керівника, куратора; розвивати професійну компетентність.

Основні завдання навчального курсу дисципліни «Теорія і методика виховання»:

- засвоєння студентами теорії та методики виховання;
- узагальнення на міждисциплінарному рівні сутності зв'язків і педагогічних категорій;
- критичне осмислення теоретичної спадщини вітчизняних і зарубіжних педагогів з проблем виховання;
- засвоєння студентами змісту, організаційних форм і методів виховання учнів початкової школи; особливостей виховання в позашкільних закладах освіти;
- формування педагогічного мислення студентів;
- усвідомлене розуміння студентами сутності зв'язку між теорією та практикою виховання;
- формування у студентів навичок планування виховної роботи з учнями з метою реалізації пізнавальних, розвивальних і виховних аспектів педагогічного процесу, забезпечення особистісно зорієнтованого і диференційованого підходів до вихованців;
- формування у студентів досвіду роботи з підручниками, навчальними посібниками, науковою літературою, періодичними виданнями, іншими джерелами інформації;

По завершенню вивчення навчальної дисципліни студенти повинні **знати:**

- ключові категорії теорії та методики виховання, їх сутність;
- особливості процесу виховання, його рушійні сили, структуру;
- сутність національного виховання, його мету, завдання та ідеал;
- закони, закономірності, принципи виховання; сучасні педагогічні концепції;
- зміст виховання в сучасній школі, основні напрями виховання, їх характеристику;
- суттєві ознаки особистості як педагогічного феномену, основні фактори впливу на її формування та розвиток;
- специфіку виховного процесу як педагогічного явища, його закономірності, особливості організації у різних типах загальноосвітніх навчально-виховних та позашкільних закладів;
- методи, прийоми, засоби, форми виховання, їх характеристика;
- сутність, ознаки, функції та види колективу, систему перспективних ліній у розвитку колективу;
- права та обов'язки класного керівника (класовода, куратора), завдання, функції, форми роботи класного керівника; проектування виховної системи класу, школи;
- сучасні концепції виховання.

Під час семінарських занять, індивідуальної навчально-дослідницької та самостійної роботи студенти **набувають уміння та навички:**

- працювати з конспектами лекцій, вести записи в робочих зошитах за матеріалами наукових джерел, складати опорні конспекти, схеми, таблиці, анотації, узагальнюючи та конкретизуючи матеріал;
- аналізувати педагогічні явища та процеси, пояснювати їх сутність, аргументуючи власну точку зору з позиції науки;
- презентувати законодавчі та нормативні документи про організацію виховної роботи в школі («Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності», «Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти» «Концепція національного виховання» та інші);
- складати, розробляти, презентувати міні-проекти, конспекти різних форм виховної роботи;
- аналізувати педагогічні ситуації з погляду наукових підходів щодо впливу середовища на розвиток і формування особистості вихованця, закономірностей формування колективу, ефективності взаємодії школи і сім'ї у вихованні школярів, роботи з «важкими» дітьми тощо;
- проводити тести для визначення рівня вихованості особистості;
- складати професіограму класного керівника (класовода, куратора), програму самовдосконалення майбутнього вчителя;
- моделювати та аналізувати фрагменти виховних заходів;
- проектувати тематику виховних справ у школі.

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни,

становить 216 год., із них 36 год. – лекції, 34 год. – семінарські заняття, 10 год. – модульний контроль, 10 год. – індивідуальна робота, 126 год. – самостійна робота.

Вивчення бакалаврами навчальної дисципліни «Теорія і методика виховання» завершується екзаменом.

II. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин						
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Семінарських	Індивідуальна робота	Модульний контроль	Самостійна робота
Змістовий модуль I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ								
1.	Виховання як педагогічна категорія			2	4			6
2.	Сутність процесу виховання. Виховний ідеал			2	2			6
3.	Закони, закономірності та принципи виховання			2	2			6
Разом:		36	18	6	8	2	2	18
Змістовий модуль II. ЗМІСТ, ФОРМИ ТА МЕТОДИ ВИХОВАННЯ								
4.	Зміст процесу виховання			2	-			7
5.	Загальні методи виховання			2	2			7
6.	Форми виховної роботи			2	2			8
Разом:		36	14	6	4	2	2	22
Змістовий модуль III. ОСОБИСТІТЬ В СИСТЕМІ ВИХОВАННЯ								
7.	Теорії виховання особистості в колективі			2	2			7
8.	Виховна система класу, школи			2	2			7
9.	Сучасні концепції виховання особистості			2	2			6
Разом:		36	16	6	6	2	2	20

Змістовий модуль IV								
МЕТОДИКА ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ								
1	Особливості виховного процесу в початковій школі			2				4
2	Виховання школярів на засадах загальнолюдських і національних цінностей			2	2			4
3	Розвиток естетичного сприймання і почуттів у молодшому шкільному віці			2	2			4
4	Шляхи та умови формування у дітей молодшого шкільного віку ціннісного ставлення до праці			2				4
5	Фізичне виховання дітей молодшого шкільного віку			2				4
Разом		36	16	10	4	-	2	20
Змістовий модуль V								
СИСТЕМА ВИХОВНОЇ РОБОТИ ВЧИТЕЛЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ								
6	Форми і методи взаємодії школи і родини			2	2			12
7	Планування виховної роботи класовода			2	2			14
Разом		36	10	4	4	2	-	26
Змістовий модуль VI								
ОПТИМІЗАЦІЯ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ								
8	Психолого-педагогічні умови оптимізації виховного процесу в початковій школі			2	4			10
9	Позакласне та позашкільне виховання			2	4			10
Разом		36	16	4	8	2	2	20
Разом за навчальним планом		216	90	36	34	10	10	216

III. ПРОГРАМА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ

Лекція 1. Виховання як педагогічна категорія (2 год.)

Зміст педагогічного поняття «виховання» як суспільно-історичного явища. Теорія виховання як наукова і навчальна дисципліна. Сутність основних категорій теорії виховання. Загальна та часткові теорії виховання, їх функції. Теорії виховання, їх класифікація та характеристика основних груп. Сучасні гуманітарні підходи до виховання.

Основні поняття теми: виховання, самовиховання, перевиховання, теорія виховання, загальна і окремі (часткові) теорії виховання, структура процесу виховання, формування, розвиток, ідеал виховання, основні функції теорії виховання.

Література

Основна: [5, с. 180-181; 8, с. 365-366; 10, с. 422-434].

Додаткова: [10; 14; 15; 25; 43].

Лекція 2. Сутність процесу виховання. Виховний ідеал (2 год.)

Процес виховання, його специфіка, рушійні сили. Структура процесу виховання, його основні компоненти. Національне виховання, його мета, завдання та ідеал. Етапи процесу виховання. Управління процесом виховання. Результати процесу виховання. Критерії ефективності та якості педагогічного процесу, критерії вихованості та рівні вихованості. Шляхи удосконалення виховного процесу в школі.

Основні поняття теми: процес виховання, специфічні особливості процесу виховання, рушійні сили процесу виховання, структурні елементами процесу виховання, мета виховання, концепція гармонійно розвиненої людини, національне виховання, мета національного виховання, ідеал національного виховання, гуманістичне виховання.

Література

Основна: [2, с. 94-103; 5, с. 180-199; 7, с. 8-9, 11-19, 22, 24-28; 8, с. 365-400; 9, с. 237-257; 10, с. 435-453].

Додаткова: [15; 25; 10; 14; 43].

Лекція 3. Закони, закономірності та принципи виховання (2 год.)

Закони виховання та їх характеристика. Закономірності виховання в українському суспільстві, їх характеристика. Принципи виховання, їх характеристика. Вимоги до принципів виховання.

Основні поняття теми: закон виховання, закономірності виховання, принципи виховання, система принципів виховання, концепції виховання, концепція національно-демократичного виховання.

Література

Основна: [2, с. 103-108; 5, с. 181-182, 192-195; 7, с. 10-11, 30-38; 8 с. 389-395; 9, с. 257-263; 10, с. 454-485].

Додаткова: [12; 15].

Семінар 1. Актуальні проблеми виховання в школі (2 год.)

Семінар 2. Вплив середовища на розвиток особистості (2 год.)

Семінар 3. Виховання, самовиховання (2 год.)

Семінар 4. Педагогічна діагностика особистості (2 год.)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II ЗМІСТ, ФОРМИ ТА МЕТОДИ ВИХОВАННЯ

Лекція 4. Зміст процесу виховання (2 год.)

Поняття про зміст виховання. «Зміст виховання» як педагогічна проблема. Особливості змісту виховання в сучасній школі. Основні напрями виховання, їх характеристика.

Основні поняття теми: зміст виховання, основні напрями виховання, громадянське виховання, розумове і екологічне виховання, моральне і статеве виховання, трудове і правове виховання, естетичне і фізичне виховання.

Література

Основна: [2, с. 109-132; 5, с. 191-192; 7, с. 156-237; 8, с. 401-434; 9, с. 264-330; 10, с. 486-506].

Додаткова: [15; 9; 11].

Лекція 5. Загальні методи виховання (2 год.)

Поняття про методи, прийоми і засоби виховання. Класифікація методів виховання. Характеристика основних груп методів виховання. Вибір методів виховання.

Основні поняття теми: метод виховання, прийом виховання, засіб виховання, класифікація методів виховання, методи формування свідомості особистості, методи формування суспільної поведінки, методи стимулювання діяльності й поведінки, методи контролю й аналізу ефективності виховання.

Література

Основна: [2, с. 132-169; 5, с. 201-221; 8, с. 455-476; 9, с. 330-355; 10, с. 507-525].

Додаткова: [39; 43].

Лекція 6. Загальні форми виховання (2 год.)

Сутність поняття «форма виховання». Обґрунтувати взаємозв'язок між змістом, формою і засобом виховання. Основні функції форм виховного процесу та умови пошуку виховних форм. Сутність понять «позакласна та позашкільна виховна робота». Завдання та специфічні принципи позакласної і позашкільної роботи.

Класифікація форм виховання за кількісним критерієм (масові, групові та індивідуальні), їх характеристика. Позашкільні навчально-виховні заклади. Дитячі та юнацькі організації.

Основні поняття теми: форма виховання, класифікація форм виховання, масові форми організації виховної роботи, групові форми виховної роботи, індивідуальної форми виховної роботи, позакласна виховна робота, позашкільна виховна робота, позашкільний навчально-виховний заклад, дитячі та юнацькі організації.

Література

Основна: [2, с.169-182; 8, с. 435-436, 448-451; 9, с. 356-372].

Додаткова: [31; 32; 49].

Семінар 5. Базова культура особистості: зміст і шляхи формування (2 год.)

Семінар 6. Технології виховання (2 год.)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III ОСОБИСТІСТЬ В СИСТЕМІ ВИХОВАННЯ

Лекція 7. Теорії виховання особистості в колективі (2 год.)

Ідея колективістського виховання в демократичній школі. Гуманістичний та авторитарний напрямки у вихованні особистості в колективі. Сутність, ознаки, функції та види колективу. Ознаки дитячого колективу. Діалектика розвитку колективу. Характеристика основних етапів розвитку колективу. Система перспективних ліній. Виховний вплив колективу. Органи самоврядування. Соціально-педагогічні умови розвитку колективу.

Основні поняття теми: колектив, характерні ознаки колективу, функції колективу, види колективів, функції виховного колективу, діалектика розвитку колективу, основні етапи розвитку колективу, система перспективних ліній.

Література

Основна: [2, с.182-208; 5, с. 222-237; 7, с. 115-132; 8, с. 436-448, 451-454; 9, с. 372-393].

Додаткова: [15; 18; 29; 45].

Лекція 8. Виховна система класу, школи (2 год.)

Поняття виховної системи, її основні риси та компоненти. Структура виховної системи в класі, в школі. Класний керівник (класовод, куратор) в школі. З історії проблеми. Права та обов'язки класного керівника. Завдання, функції, форми роботи класного керівника. Залучення громадськості до виховання дітей.

Основні поняття теми: виховна система, функції вчителя, учитель-вихователь, класний керівник (класовод, куратор), права та обов'язки класного керівника, завдання класного керівника, функції класного керівника, форми роботи класного

керівника.

Література

Основна: [2, с. 208-218; 5, с. 303-329; 8, с. 485-491; 9, с. 418-425].

Додаткова: [19; 23; 24; 25; 47].

Лекція 9. Сучасні концепції виховання особистості (2 год.)

Сучасні підходи та концепції виховання. Загальні закономірності сучасних концепцій виховання. Виховні закони в життєвій перспективі особистості. Наукові погляди на виховання і розвиток особистості. Образ сучасної людини в контексті орієнтирів розвивального виховання. Концепція громадянського виховання особистості. Концепція національного виховання дітей та молоді.

Основні поняття теми:

Література

Основна: [5, с. 184-186; 7, с. 19-22].

Додаткова: [3; 4; 5; 23; 24]

Семінар 7. Організація, виховання учнівського колективу (2 год.)

Семінар 8. Виховна робота з важковиховуваними дітьми (2 год.)

Семінар 9. Робота вчителя з батьками учнів (2 год.)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV

МЕТОДИКА ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Лекція 10. Особливості виховного процесу в початковій школі (2 год.)

Виховний процес як цілеспрямований процес взаємодії педагогів і учнів. Сутність і мета виховного процесу в початковій школі. Особливості виховного процесу в гуманній педагогіці. Результативність виховного процесу в початковій школі. Особливості психічного розвитку молодших школярів та їх врахування у виховному процесі. Особливості організації виховного процесу в початковій школі.

Основні поняття теми: виховний процес, мета і сутність, структура, результативність, особливості виховного процесу в початковій школі, принципи закономірності виховного процесу, психологічні механізми виховання; методи виховного впливу.

Література

Основна: 1, с. 25 – 59, с.126 – 54; 2, с.85 – 100, с.106 – 131

Додаткова: 1,2,3,4

Лекція 11. Виховання школярів на засадах загальнолюдських і національних цінностей (2 год.)

Поняття про мораль і моральність особистості. Суть, завдання і зміст морального виховання та насичення його загальнолюдською духовністю. Формування моральної свідомості і досвіду етичної поведінки. Форми і методи морального виховання. Основні моральні якості, що характеризують ставлення до Батьківщини, до праці, до людей, народів України, до себе самого.

Досвід учителів початкових класів у вихованні громадянськості, працелюбства, дисциплінованості та відповідальності. Врахування вікових особливостей молодших школярів у процесі морального виховання. Народно-педагогічні уявлення про моральність особистості дитини. Форми соціально-орієнтованих справ. Форми естетичних виховних вправ.

Основні поняття теми: мораль, моральність, моральна свідомість, моральні почуття, моральна культура, моральна діяльність, моральне виховання навчання, моральна культура поведінки

Література

Основна: 1, с.59 – 76, с.106 – 117; 2, с.194 – 214

Додаткова: 1,2,3,4

Лекція 12. Розвиток естетичного сприймання і почуттів у молодшому шкільному віці (2 год.)

Основні завдання естетичного виховання. Поняття про прекрасне і потворне у природі, суспільстві, житті людини. Джерела й засоби естетичного виховання. Процес естетичного виховання (чуттєве сприйняття, розуміння і оцінка прекрасного чи потворного, формування уявлень, виховання почуттів, прищеплення умінь створювати прекрасне, жити і діяти за законом краси). Естетичне виховання на уроках, спеціальних розвивальних занять і факультетах. Методична майстерність учителя початкових класів щодо урізноманітнення форм, засобів і методів естетичного виховання учнів. Народно-педагогічне уявлення про естетичне виховання молодших школярів. Усна народнопісенна та художньо-прикладна творчість в естетичному вихованні учнів початкових класів. Уроки естетичного циклу як основна форма естетичного виховання дітей. Форми естетичних виховних справ.

Основні поняття теми: естетика, естетичні знання, етичні почуття, естетична діяльність, естетичне виховання, естетична культура, художнє виховання.

Література

Основна: 1, с.88 – 101; 2, с.274 – 296

Додаткова: [1,2,3,4].

Лекція 13. Шляхи та умови формування у дітей молодшого шкільного віку ціннісного ставлення до праці (2 год.)

Завдання і зміст трудового виховання. Педагогічні умови здійснення виховної функції праці. Види трудової діяльності молодших школярів та методи їх організації. Взаємозв'язок виховання з іншими напрямками виховного процесу. Українська етнопедagogіка про трудове виховання дітей молодшого шкільного віку національної школи. Форми трудових виховних справ. Ціннісне ставлення до праці.

Основні поняття теми: трудове виховання, трудове навчання, праця, працелюбність, трудова діяльність, система трудового виховання.

Література

Основна: [1, с.59 – 76, с.72 – 87, 2, с.301 – 319]

Додаткова: [1,2,3,4]

Лекція 14. Фізичне виховання дітей молодшого шкільного віку (2 год.)

Завдання фізичного виховання. Фізичне виховання учнів на уроках та в позаурочний час. Форми, засоби і методи фізичного виховання. Педагогічне керівництво фізичним вихованням. Позашкільні установи фізичного виховання, добровільні спортивні товариства, клуби і секції та ін. Співдружність спортивних організацій з первинними добровільними організаціями і клубами. Насичення спортивно-масової роботи новим змістом. Організація фізичного виховання в сім'ї. Українська етнопедagogіка про фізичне виховання дітей молодшого шкільного віку. Форми спортивних виховних справ.

Основні поняття теми: здоров'я, фізичне виховання, ціннісне ставлення до здоров'я, система фізичного виховання, фізичний розвиток, форми спортивних виховних вправ

Література

Основна: [1, с. 59 – 76, с. 101 – 108].

Додаткова: [1,2,3,4]

Семінарське заняття 10. Форми організації виховного процесу в початковій школі.

Семінарське заняття 11. Групові та індивідуальні форми організації виховного процесу в початкових класах.

Змістовий модуль V

Система виховної роботи вчителя в початковій школі

Семінарське заняття 12. Форми співпраці класного керівника з молодшими школярами (2 год.).

Лекція 15. Форми і методи взаємодії школи і родини (2 год.)

Вплив педагогічної освіти батьків на стан виховання дітей у сім'ї; відображення проблем сімейного виховання у теоретичній спадщині А.С. Макаренка, В.О. Сухомлинського. Діяльність учителя початкових класів із роз'яснення батькам завдань, форм і методів сімейного виховання, виховних функцій родинного значення

(розумна організація побуту, життя, режиму для дитини, здорового мікроклімату, правильних взаємин) Спільна трудова діяльність членів сім'ї. Позитивний приклад батьків, авторитет батьків і матерів інші види впливу на піднесення педагогічного рівня сімейного оточення учнів початкових класів. Відповідальність батьків за розвиток дитини.

Основні поняття теми: педагогічна культура батьків, її основні компоненти та ознаки.

Література

Основна: [1, с. 154 – 174, 2, с. 348 – 393, с. 534 – 538]

Додаткова: [1,2,3,4]

Лекція 16. Планування виховної роботи класовода (2 год.)

Планування роботи класовода. Різноманітні підходи щодо планування роботи класного керівника в початкових класах. Види планів виховної роботи педагогів з молодшими школярами. Індивідуальний план роботи класовода, його мета, завдання в початковій школі. Структура індивідуального плану роботи класовода. План виховного заходу в початковій школі, його мета та структура. Аналіз діяльності класовода в початковій школі.

Основні поняття теми: планування роботи класовода, види планів, індивідуальний план, структура плану класовода, проектування виховного процесу

Семінарське заняття 13. Форми співпраці вчителя і батьків молодших школярів.

Література

Основна: [1, с. 197 – 208, 2, с. 437 – 462, с. 495 – 497, с. 523 – 527]

Додаткова: [1,2,3,4]

Змістовий модуль VI

Оптимізація виховного процесу в початковій школі

Лекція 17. Психолого-педагогічні умови оптимізації виховного процесу у початковій школі (2 год.)

Сутність оптимізації у вихованні. Психологічні основи та педагогічні умови оптимізації. Критерії оптимальності виховного процесу. Сутність поняття «ефективність виховного впливу». Роль шкільного психолога у вихованні. Виховний потенціал змісту уроку. Педагогічна доцільність інтеграції основних складових системи виховання учнів на уроці. Особистісно орієнтований підхід до виховання учнів на уроці. Ефективність вибору та реалізації методів форм і засобів виховання учнів на уроці. Психолого-педагогічне управління процесом виховання. Самовиховання, самовдосконалення учнів на уроці. Контроль, самоконтроль, корекція виховного процесу на уроці.

Основні поняття теми: етапи створення колективу, суспільна думка колективу, самоврядування, методика організації класного колективу, самовиховання учнів, особливості виховної роботи з різними групами дітей, види педагогічної

занедбаності учнів

Література

Основна: [2, с. 28 – 51, с.117 – 150, с. 409 – 428, с.530 – 531].

Додаткова: [1,2,3,4]

Семінар 14. Форми організації дитячого колективу молодших школярів.

Семінарське заняття 15. Методика проведення колективної творчої діяльності в початковій школі.

Лекція 18. Позакласне та позашкільне виховання (2 год.)

Функції вихователя групи подовженого дня. Особливості знайомства з дітьми. Керівництво самопідготовки учнів у групах подовженого дня (підготовка до роботи, самоконтроль, самооцінка, кінцевий педагогічний результат). Обовязки вихователя під час самопідготовки. Завдання, зміст і основні напрямки позашкільної виховної роботи з молодшими школярами. Форми і методи позашкільної виховної роботи. Позашкільна виховна робота і методи її здійснення. Взаємозв'язок позашкільної та позакласної роботи.

Основні поняття теми: виховний простір, виховне середовище, функції вихователем групи подовженого дня, форми і методи позашкільної виховної роботи

Література

Основна: [4, с.155-163; 5, с. 325-327].

Додаткова: [5; 33; 34; 40]

Семінарське заняття 16. Ігрове середовище для молодших школярів.

Семінарське заняття 17. Інформаційно-комунікативне середовище для молодших школярів.

Навчальна картка

V. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ

Семінарське заняття 1

Актуальні проблеми виховання в школі (2 год.)

План заняття

I. Теоретична частина

Питання для обговорення:

1. Мета і завдання виховання в школі
2. Національне виховання: сутність, мета, завдання, головні шляхи здійснення
3. Виховний ідеал національної школи
4. Полікультурний підхід у вихованні учнів

II. Розроблення міні-проєкту «Національне виховання в сучасній початковій школі»

Література

Основна: [2, с. 94-103; 5, с. 50-56; 7, с. 24-28; 8, с. 88-114, 374-389; 9, с. 88-114, 374-389; 10, с. 42-66].

Додаткова: [10; 11; 15; 25; 39; 43].

Семінарське заняття 2

Вплив середовища на розвиток особистості (2 год.)

План заняття

I. Теоретична частина

Питання для обговорення:

1. Особистість, її розвиток і формування
2. Вплив факторів на розвиток і формування особистості
3. Соціальне середовище, його педагогічна характеристика
4. Виховні функції соціального середовища

II. Аналіз педагогічних ситуацій з погляду наукових підходів щодо впливу середовища на розвиток і формування особистості вихованця

Література

Основна: [2, с. 35-48; 5, с. 42-49; 8, с. 53-87; 9, с. 39-54; 10, с. 67-101].

Додаткова література: [14; 26].

Семінарське заняття 3

Виховання, самовиховання (2 год.)

План заняття

I. Теоретична частина

Питання для обговорення:

1. Сутність виховання, його особливості
2. Самовиховання, його сутність, основні принципи
3. Основні етапи процесу самовиховання, їх характеристика

4. Методи самовиховання, їх характеристика
 5. Основні етапи педагогічного керівництва самовихованням
- II. Скласти програму самовдосконалення майбутнього вчителя

Література

Основна: [2, с. 159-166; 5, с. 189-190; 7, с. 103-114; 8, с. 395-398; 9, с. 237-247; 10, с. 537-548].

Додаткова: [31; 37].

Семінарське заняття 4

Педагогічна діагностика вихованості особистості (2 год.)

План заняття

I. Теоретична частина

Питання для обговорення:

1. Діагностика і вимірювання вихованості
2. Критерії і ступені вихованості особистості
3. Методи діагностики вихованості

II. Тест на визначення рівня вихованості особистості

Література

Основна: [5, с. 195-199; 7, с. 38-41; 8, с. 494-503; 9, с. 252-253; 10, с. 513-514].

Додаткова: [15; 39].

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

ЗМІСТ, ФОРМИ ТА МЕТОДИ ВИХОВАННЯ

Семінарське заняття 5

Базова культура особистості: зміст і шляхи формування (2 год.)

План заняття

I. Теоретична частина.

Питання для обговорення:

1. Поняття про зміст виховання. Особливості змісту виховання в сучасній школі
2. Зміст виховання в зарубіжній школі
3. Базова культура особистості, характеристика основних її складових

II. Розроблення моделей основних складових компонентів базової культури особистості.

Література

Основна: [2, с. 109-132; 5, с. 238-290; 7, с. 156-237; 8, с. 401-434; 9, с. 264-329; 10, с. 486-506].

Додаткова: [11; 15].

Семінарське заняття 6

Технології виховання (2 год.)

План заняття

I. Теоретична частина.

Питання для обговорення:

1. Поняття про технологію виховання. Основні виховні технології, їх характеристика
2. Особистісно-орієнтована виховна система
3. Технологія комплексного підходу до виховання
4. Виховна справа як система. Структура виховної справи

II. Проектування тематики виховних справ у початковій школі

Література

Основна: [8, с. 477-493].

Додаткова: [3; 4; 19; 21; 23; 24; 30; 39; 42].

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III ОСОБИСТІТЬ В СИСТЕМІ ВИХОВАННЯ

Семінарське заняття 7

Організація, виховання учнівського колективу (2 год.)

План заняття

I. Теоретична частина

Питання для обговорення:

1. Сутність, ознаки, функції учнівського колективу. Типи (види) колективів, їх характеристика
2. Діалектика розвитку учнівського колективу. Основні етапи (стадії) розвитку шкільного колективу
3. Шляхи створення і згуртування учнівського колективу. Спрямування та корекція впливу дитячої спільності на особистість
4. Учніське самоврядування в школі. Формальні і неформальні групи учнівського колективу

II. Аналіз педагогічних ситуацій з погляду закономірностей формування колективу

Література

Основна: [2, с. 182-208; 7, с. 115-132; 8, с. 436-454; 9, с. 372-393].

Додаткова: [26; 28; 39; 45].

Семінарське заняття 8

Виховна робота з важковиховуваними дітьми (2 год.)

План заняття

I. Теоретична частина

Питання для обговорення:

1. Сутність понять «педагогічно занедбані діти», «важковиховувані діти»
Соціально-педагогічні умови появи «педагогічно занедбаних» та «важковиховуваних дітей»
 2. Перевиховання, його сутність, принципи та етапи реалізації
 3. А.С. Макаренко, В.О. Сухомлинський про виховну роботу з «важкими» дітьми
 4. Сучасні дослідження про особливості роботи з «важкими» дітьми
- II. Аналіз педагогічних ситуацій щодо роботи з «важкими» дітьми

Література

Основна: [2, с. 218-222; 5, с. 330-339; 9, с. 247-252].

Додаткова: [29; 35; 46; 48].

Семінарське заняття 9

Робота вчителя з батьками учнів (2 год.)

План заняття

I. Теоретична частина

Питання для обговорення:

1. Мета, завдання і зміст роботи школи з батьками учнів
 2. Традиції сімейного виховання в українських родинах. Вимоги до батьків
 3. А.С. Макаренко, В.О. Сухомлинський про батьківський авторитет
 4. Шляхи підвищення педагогічних знань батьків
 5. Основні форми і методи роботи вчителя з батьками учнів, їх характеристика
- II. Аналіз педагогічних ситуацій з позиції ефективності взаємодії школи і сім'ї у вихованні школярів

Література

Основна: [2, с. 247-252; 5, с. 344-361; 7, с. 133-155; 8, с. 514-522].

Додаткова: [26; 43; 44].

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Семінарське заняття 10 Форми організації виховного процесу в початковій школі (2 год.)

План заняття

1. Поняття про форми організації виховання, їх класифікація
2. Фронтальні (масові) форми виховання, їх мета, особливості впливу на учнів початкових класів
3. Види та структура масових форм виховання
4. Підготовка й проведення читацьких конференцій у початковій школі
5. Підготовка й проведення конкурсів, фестивалів для молодших школярів
6. Підготовка й проведення концертів, спектаклів, вистав, шкільних свят у початковій школі
7. Підготовка й проведення зустрічей з цікавими, відомими людьми для молодших школярів

Література

Основна: [1, с.126 – 154, 2, с.106 – 117, с. 506, с.516, с. 533]

Додаткова: [1,2,3]

Семінарське заняття 11 Групові та індивідуальні форми організації виховного процесу з молодшими школярами (2 год.)

План заняття

1. Групові виховні заходи, їх мета, особливості впливу на учнів
2. Особливості підготовки та проведення групових виховних заходів у початкових класах
3. Підготовка й проведення тематичних, оглядових «інформаційних хвилинок» в початковій школі
4. Робота з періодичною пресою в початковій школі
5. Підготовка та випуск шкільної газети в початкових класах
6. Підготовка та проведення «усних газет і журналів» в початковій школі
7. Проведення вікторин у початкових класах
8. Підготовка й проведення тренінгів для молодших школярів

Література

Основна: [1, с.126 – 154, 2, с.106 – 117, с. 506, с.516, с. 533]

Додаткова: [1,2,3].

Семінарське заняття 12

Форми співпраці з батьками молодших школярів (2 год.)

План заняття

1. Методика проведення групових форм співпраці для батьків учнів початкових класів (диспути, сімейні вечори, відкриті уроки, тренінги)
2. Методика проведення індивідуальних форм співпраці для батьків учнів початкових класів (відвідування вдома, консультації, листування)
3. Методика проведення масових форм співпраці для батьків учнів початкових класів (лекторії, конференції, педагогічні читання, змагання)
4. Робота з батьківським комітетом класу
5. Оформлення інформаційних куточків для батьків молодших школярів

Література

Основна: [1, с. 154 – 174, 2, с. 348 – 393, с. 534 – 538, с. 495 – 497].

Додаткова: [1, 2, 3].

Семінарське заняття 13

Форми співпраці класного керівника з молодшими школярами (2 год.)

План заняття

1. Методика проведення виховної години (години класного керівника) в початкових класах
2. Методика проведення ранкової зустрічі в початкових класах
3. Методика проведення свят, тематичних вечорів, «українських вечорниць» у початкових класах
4. Методика проведення екскурсій, походів у початковій школі
5. Індивідуальні форми роботи класовода з молодшими школярами

Література

Основна: [2, с. 205 – 214, с. 234 – 250, с. 479 – 486, с. 533 – 516].

Додаткова: [1, 2, 3].

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ V

Семінарське заняття 14

Форми організації учнівського колективу в початковій школі (2 год.)

План заняття

1. Мета і завдання вивчення учнівського колективу в початковій школі
2. Методи вивчення учнівського колективу в початковій школі
3. Методики вивчення колективу класу молодших школярів
4. Методика проведення зборів класу в початковій школі
5. Методика проведення конкурсів у початковій школі

6. Індивідуальні форми роботи класовода з молодшими школярами

Література

Основна: [1, с. 174 – 191, 2, с.150 – 174, с. 530 – 532, с. 454 – 462, с. 479 – 486]

Додаткова: [3]

Семінарське заняття 15

Методика проведення колективної творчої діяльності (2 год.)

План заняття

1. Мета і завдання колективної творчої діяльності
2. Особливості методики колективної творчої діяльності в початковій школі
3. Етапи організації колективної творчої діяльності
4. Підготовка та проведення колективних творчих справ
5. Проведення творчих свят та творчих ігор у початковій школі
6. Виконання творчих доручень молодшими школярами у пізнавальній діяльності

Література

Основна: [1, с.174 – 191, 2, с. 150 – 174, с.454 – 462, с. 479 – 486, с.530 – 532]

Додаткова: [3]

Семінарське заняття 16

Ігрове середовище для молодших школярів (2 год.)

План заняття

1. Гра як провідна діяльність дитини молодшого шкільного віку
2. Види ігор для дітей молодшого шкільного віку
3. Організація та проведення ігор з молодшими школярами в позакласній діяльності вчителя
4. Умови ефективності гри як виховного засобу

Література

Основна: [2, с.437 – 446]

Додаткова: [3]

Семінарське заняття 17

Інформаційно-комунікативне середовище для молодших школярів (2 год.)

План заняття

1. Роль інформаційних засобів у вихованні молодших школярів.
2. Комп'ютерні ігри у вихованні учнів початкових класів.
3. Організація продуктивного спілкування з ровесниками в початковій школі.
4. Організація продуктивного спілкування молодших школярів з дорослими.
5. Організація інформативно-комунікативного середовища в початковій школі.

Література

Основна: [2, с.131 – 150, с.214 – 250, с. 479 – 486, с. 454 – 462, с. 505 – 506]

Додаткова: [3]

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ

Тема 1. Виховання як педагогічна категорія (6 год.)

1. Порівняти думки про силу виховного впливу, висловлені відомими людьми. З якою ви згодні і чому? Свої думки обґрунтувати.

«Виховання може все» (Гельвецій).

«Від усякого виховання, мій друже, рятуйся під усіма вітрилами» (Вольтер).

«Виховання може зробити багато, проте воно не безмежне. За допомогою прищеплень можна примусити дику яблуню давати садові яблука, але ніяке мистецтво садівника не зможе примусити її приносити жолуді» (В.Г. Белінський).

2. Охарактеризувати, як здійснювалося гуманістичне виховання в Сахнівській середній школі, що на Черкащині, якою понад 35 років керував О. А. Захаренко, один із зачинателів педагогіки співробітництва (Захаренко О. А. Школа над Россю / О. А. Захаренко, С. М. Мазурик. – К. : Радянська школа, 1979. – 149 с.; Захаренко О. А. Енциклопедія шкільного роду (автобіографічні дані, спогади, роздуми) / О. А. Захаренко. – с. Сахнівка Корсунь-Шевченківського району, 2000. – Т. 2.; Захаренко О. А. Поспішаймо робити добро / О. А. Захаренко. – Черкаси, 1997. – 28 с.; Авторська школа О. А. Захаренка : матеріали конф. / Ред.кол. : В. Г. Кузь та інші. – К. : Науковий світ, 2002. – 43с.).

Тема 2. Сутність процесу виховання. Виховний ідеал (6 год.)

1. Довести, чому не може бути альтернативи всебічному гармонійному розвитку особистості, що постає метою виховання.

2. Із книги Г. Г. Ващенко «Виховний ідеал» виписати характеристики різних підходів до змісту виховного ідеалу, порівняти їх між собою (Ващенко Г. Виховний ідеал : Підручник для педагогів, виховників, молоді та батьків [Т. І, 3-є вид.] / Григорій Ващенко. – Полтава : Полтавський вісник, 1994. – 191 с.).

Тема 3. Закони, закономірності та принципи виховання (6 год.)

1. К.-А. Гельвецій писав, що все його життя є, по суті, одне довжелезне виховання. Яка специфічна особливість виховного процесу тут виявляється? Обґрунтувати її.

2. Розкрити сутність концепцій виховання і висловити своє ставлення до них.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІІ ЗМІСТ, ФОРМИ ТА МЕТОДИ ВИХОВАННЯ

Тема 4. Зміст процесу виховання (7 год.)

1. Виділити положення щодо морального виховання молодших школярів у досвіді роботи В. О. Сухомлинського, опрацювавши його твір «Серце віддаю дітям» (Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / В. О. Сухомлинський. – К. : Рад. школа, 1977. – 380 с.; Сухомлинський В. О. Вибрані твори : В 5-ти тт. / В. О. Сухомлинський. – К. : Рад. школа, 1977. – Т. 3. – 670 с.).

2. Користуючись творами А. С. Макаренка, виписати його міркування про місце і роль праці у вихованні всебічно розвиненої особистості (Макаренко А. С. Книга для батьків / А. С. Макаренко. – К. : Радянська школа, 1980. – 327 с.; Макаренко А. С. Педагогічна поема // А. С. Макаренко. Твори в семи томах. – К. : Рад. шк., 1953. – Т. 1. – С. 11-618).

Тема 5. Загальні методи виховання (7 год.)

1. Вибрати слушні думки А. С. Макаренка про місце і роль методів виховання у формуванні особистості у його педагогічних творах («Педагогічна поема», «Прапори на баштах») і виписати 4-5 яскравих прикладів використання методів виховання (Макаренко А. С. Педагогічна поема // А. С. Макаренко. Твори в семи томах. – К. : Рад. шк., 1953. – Т. 1. – С. 11-618; Макаренко А. С. Прапори на баштах: повість для середнього шкільного віку: пер. с рус. / А. С. Макаренко; Пер. О. Бандура; мал. В. Савадов. – К. : Веселка, 1981. – 376 с.: іл.).

2. На основі класифікації школярів, поданої А. С. Белкіним в книзі «Ситуація успіху: як її досягти», скласти порівняльну таблицю, в якій зазначити прийоми педагогічного впливу, рекомендовані автором.

Тип учнів	Характерні риси	Застосований прийом

(Белкін А. С. Ситуація успіху: як її досягти / А. С. Белкін // Педагогічна майстерність : Хрестоматія : Навч. посіб. / Упоряд. І. А. Зязюн, Н. Г. Базилевич, Т. Г. Дмитренко та ін.; За ред. І. А. Зязюна. – К. : Вища шк., 2006. – 606 с. : іл. – С. 343-348; Белкин А. С. Ситуация успеха : как ее достичь. – М. : Просвещение, – 1991. – С. 30-31; 48-78.).

Тема 6. Загальні форми виховання (7 год.)

1. Ознайомитись із працями В. О. Сухомлинського «Серце віддаю дітям», «Народження громадянина», «Павлиська середня школа» і виписати 5 цікавих міркувань та яскравих прикладів щодо змісту, напрямків, форм і методів естетичного виховання школярів (Сухомлинський В. О. Вибрані твори : В 5-ти тт. – Т. 3. – К. : Рад. школа, 1977. – 670 с.; Сухомлинський В. О. Вибрані твори : В 5-ти тт. – Т. 4. – К. : Рад. школа, 1977. – 532 с.).

2. Охарактеризувати методику КТС (колективних творчих справ), опрацювавши книгу І.П. Іванова «Воспитывать коллективистов». Висловити свою думку щодо зазначеної проблеми (Иванов И. П. Воспитывать коллективистов : Из опыта работы школ Ленинграда и Ленингр. обл. / И. П. Иванов. – М. : Педагогика, 1982. – 80 с.; Иванов И. П. Виховання колективістів / І. П. Іванов // Педагогічний пошук : книга для вчителя [пер. з рос.] / ред. В. Ф. Бех; упоряд. І. М. Баженова. – К. : Радянська школа, 1989. – 496 с.).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III

ОСОБИСТІСТЬ В СИСТЕМІ ВИХОВАННЯ

Тема 7. Теорії виховання особистості в колективі (7 год.)

1. Виписати по одній методиці вивчення рівня вихованості особистості, дитячого колективу, виховних можливостей сім'ї та виховної системи класу (або школи) (Практична педагогіка виховання: Посібник з теорії та методики виховання / За редакцією М. Ю. Красовицького; упорядник Г. І. Іванюк. – Київ – Івано-Франківськ: «Плай», 2000. – 218 с.; Кузьмінський А. І. Педагогіка: завдання і ситуації: Практикум / А. І. Кузьмінський, Л. П. Вовк, В. Л. Омеляненко. – К. : Знання-Прес, 2003. – 429 с. – (Навчально-методичний комплекс з педагогіки).
2. Підібрати список літератури (20 назв) і оформити бібліографію з проблем розвитку колективу для вчителя-класовода початкової школи.

Тема 8. Виховна система класу, школи (7 год.)

1. Охарактеризувати одну із вітчизняних (або зарубіжних) виховних систем (гуманістичного виховання В. О. Сухомлинського; авторські системи Р. Штайнера, М. Монтесорі, С. Френе; особистісно орієнтованого виховання (Ш. Амонашвілі, І. Бех, О. Савченко, О. Сухомлинська та інші); діяльнісного підходу в психології та педагогіці (Л. Виготський, В. Давидов, П. Підкасистий та інші); теорії та практики виховних систем (М. Гузик, Т. Ільїна, М. Поташник, Г. Сорока та інші), нове виховання Н. Щуркової та інші).
2. Скласти професіограму вчителя-класовода початкової школи.

Тема 9. Сучасні концепції виховання особистості (7 год.)

1. Ознайомитись із Концепцією громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності (Постанова Президії від 19 квітня 2000, Протокол № 1-7/4-49) та Концепцією виховання дітей та молоді у національній системі освіти (Затверджено рішенням колегії МОНУ 28.02.96 р. № 2/4-8) і записати основні шляхи реалізації цих концепцій.
2. Ознайомитись із книгою М. Г. Стельмаховича «Теорія і практика українського національного виховання» і виписати цікаві надбання етнопедагогіки, які ви змогли б використати у процесі національного виховання дітей у сучасній школі (Стельмахович М. Г. Теорія і практика українського національного виховання / М. Г. Стельмахович. – Івано-Франківськ : 1996. – 179 с.).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV

МЕТОДИКА ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

Тема 10. Особливості виховного процесу в початковій школі (4 год.)

1. Дати визначення за словниками таких понять «виховний процес», «виховна робота», «виховний захід».
2. Опрацювати 2-3 наукові статті про особливості виховного процесу з молодшими школярами і скласти тези.

Тема 11. Розвиток естетичного сприймання і почуттів у молодшому

шкільному віці (4 год.)

1. Розробити виховні заходи для організації діяльності та формування досвіду суспільної поведінки учнів початкової школи (виховна ситуація).
2. Розробити план проведення ранкової зустрічі в початкових класах (клас за вибором студента).

Тема 12. Виховання школярів на засадах загальнолюдських і національних цінностей (4 год.)

1. Розробити виховні заходи для формування естетичних почуттів учнів початкової школи (розповідь) .
2. Розробити план проведення читацької конференції для учнів початкових класів (2-3 заходи).

Тема 13. Шляхи та умови формування у дітей молодшого шкільного віку ціннісного ставлення до праці (4 год.)

1. Розробити прийоми стимулювання поведінки учнів початкової школи (заохочення).
2. Розробити план проведення конкурсу для учнів початкових класів.

Тема 14. Фізичне виховання дітей молодшого шкільного віку (4 год.)

1. Подати методику випуску шкільної газети в початковій школі (3-4).
2. Розробити план проведення тренінгу для учнів початкових класів.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ V**СИСТЕМА ВИХОВНОЇ РОБОТИ ВЧИТЕЛЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ****Тема 16. Форми і методи взаємодії школи і родини (14 год.)**

1. Подати методики вивчення сім'ї молодших школярів (3-4 методики).
2. Скласти план проведення батьківських зборів у початковій школі (клас за вибором студента).

Тема 15. Планування виховної роботи класовода (12 год.)

1. Скласти план виховної роботи вчителя-класовода для 1-4 класів (клас за вибором студента).
2. Розробити план-конспект виховної години для учнів початкової школи (клас за вибором студента).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ VI**ОПТИМІЗАЦІЯ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ****Тема 17. Психолого-Педагогічні умови оптимізації виховного процесу в початковій школі (10 год.)**

1. Дібрати методики визначення стосунків, психологічного клімату, лідера в колективі учнів початкової школи (5-6).

2. Підготувати розробку колективної творчої справи для учнів 1-4 класів

Тема 18. Позакласне та позашкільне виховання (10 год.)

1. Подати розробки ігор різних типів для учнів початкових класів (5-6 ігр).
2. Скласти план проведення уявної гри-подорожі для дітей молодшого шкільного віку.

Карту самостійної роботи, де визначено форми академічного контролю, успішність (бали) і термін виконання самостійної роботи студентами, подано у вигляді табл. 6.1.

Таблиця 6.1

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали
Змістовий модуль I ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ		
Тема 1. Виховання як педагогічна категорія (6 год.)	Семінарське заняття, модульний контроль, екзамен	10
Тема 2. Сутність процесу виховання. Виховний ідеал (6 год.)	Семінарське заняття, модульний контроль, екзамен	10
Тема 3. Закони, закономірності та принципи виховання (6 год.)	Індивідуальне заняття, модульний контроль, екзамен	10
Змістовий модуль II ЗМІСТ, ФОРМИ ТА МЕТОДИ ВИХОВАННЯ		
Тема 4. Зміст процесу виховання (7 год.)	Семінарське заняття, індивідуальне заняття, модульний контроль, екзамен.	10
Тема 5. Загальні методи виховання (7 год.)	Семінарське заняття, індивідуальне заняття, модульний контроль, екзамен	10
Тема 6. Загальні форми виховання (8 год.)	Індивідуальне заняття, модульний контроль, екзамен.	10
Змістовий модуль III. ОСОБИСТІТЬ В СИСТЕМІ ВИХОВАННЯ		
Тема 7. Теорії виховання особистості в колективі (7 год.)	Семінарське заняття, модульний контроль, екзамен	10
Тема 8. Виховна система класу, школи (7 год.)	Семінарське заняття, індивідуальне заняття, модульний контроль, екзамен	10

Тема 9. Сучасні концепції виховання особистості (6 год.)	Індивідуальне заняття, модульний контроль, екзамен	10
Змістовий модуль IV МЕТОДИКА ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ		
Тема 10. Особливості організації виховного процесу в початковій школі (4 год.)	Модульний контроль, екзамен.	10
Тема 11. Виховання школярів на засадах загальнолюдських і національних цінностей (4 год.)	Модульний контроль, екзамен.	10
Тема 12. Розвиток естетичного сприймання і почуттів у молодшому шкільному віці(4 год.)	Модульний контроль, екзамен.	10
Тема 13. Шляхи та умови формування у дітей молодшого шкільного віку ціннісного ставлення до праці (4 год.)	Модульний контроль, екзамен.	10
Тема 14. Фізичне виховання дітей молодшого шкільного віку (4 год.)	Модульний контроль, екзамен.	10
Змістовий модуль V СИСТЕМА ВИХОВНОЇ РОБОТИ ВЧИТЕЛЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ		
Тема 15. Форми і методи взаємодії школи і сім'ї (12 год.)	Індивідуальне заняття, модульний контроль, екзамен.	10
Тема 16. Планування виховної роботи класовода (14 год.)	Модульний контроль, екзамен.	10
Змістовий модуль VI ОРГАНІЗАЦІЯ ВИХОВНОГО СЕРЕДОВИЩА В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ		
Тема 17. Психолого-педагогічні умови оптимізації виховного процесу в початковій школі (10 год.)	Модульний контроль екзамен.	10
Тема 18 Вихователь групи подовженого дня (10 год.)	Індивідуальне заняття, Модульний контроль, екзамен.	10
<i>Разом: 126 годин</i>	<i>Разом: 180 балів</i>	

VII. ІНДИВІДУАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА (навчальний проект)

Індивідуальна навчально-дослідна робота є видом позааудиторної індивідуальної діяльності бакалавра, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Завершується виконання студентами ІНЗД презентацією навчального проекту.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу «Теорія і методика виховання» – це вид навчально-дослідної роботи студента, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета ІНДЗ: закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних і семінарських занять, і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Вимоги до виконання ІНДЗ:

Для виконання завдання необхідно визначитися в якому класі буде проводитися виховний захід (клас за вибором), обрати доцільну і цікаву для даного віку форму проведення, конкретизувати тему, визначити мету, методи та засоби проведення, передбачити підготовчу роботу, необхідні матеріали та обладнання. В презентації має бути коротко переданий зміст виховного заходу.

Види ІНДЗ, вимоги до них та оцінювання:

- розробка проекту виховного заходу (форма на вибір) для дітей молодшого шкільного віку, присвяченого 150 річниці від дня народження Б. Д. Грінченка, і презентація його перед групою – 30 балів;
- розробка гри для виховання загальнолюдських гуманних рис молодших школярів з використанням інформанаційно-комунікативних технологій та презентація її – 30 балів.

Критерії оцінювання та шкалу оцінювання подано відповідно у табл. 7.1 і 7.2.

Критерії оцінювання ІНДЗ

Таблиця 7.1.

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1	Ідейна наповненість, розкриття теми та мети виховного заходу.	5 балів
2	Врахування вікових та індивідуальних особливостей дітей. Активна участь дітей у проведенні виховного заходу.	5 балів
3	Раціональність і ефективність використаних методів, прийомів та засобів виховання	5 бали
4	Структура виховного заходу, психолого-	5 бали

	педагогічне забезпечення його цілісності та завершеності .	
5	Творчий задум.	5 бали
6	Презентація.	5 балів
Разом		30 балів

Таблиця 7.2

Шкала оцінювання ІНДЗ

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідає рівню	Оцінка за традиційною системою
Високий	25-30	Відмінно
Достатній	18-24	Добре
Середній	11-17	Задовільно
Низький	0-10	Незадовільно

Оцінка з ІНДЗ є обов'язковим балом, який враховується при підсумковому оцінюванні навчальних досягнень студентів з навчальної дисципліни «Теорія та методика виховання».

Студент може набрати максимальну кількість балів за два виконаних ІНДЗ – 60 балів.

VIII. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Навчальні досягнення бакалаврів із дисципліни «Теорія та методика виховання» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти (п. IV), де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у національну (4-бальну) та європейську (ECTS) шкалу подано у табл. 8.1, табл. 8.2.

Таблиця 8.1

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

№ з/п	Вид діяльності	К-сть рейтингових балів
1	Відвідування лекцій	18
2	Відвідування семінарських занять	17
3	Робота на семінарських заняттях	170 (130 для підрахунку)
3	Модульні контрольні роботи (1, 2, 3, 4, 5)	125
4	Самостійна робота	180
5	Індивідуальна навчально-дослідницька робота	60
Підсумковий рейтинговий бал		530
Коефіцієнт		8,83
Іспит		40

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- **Методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда.
- **Методи письмового контролю:** модульне письмове тестування; поточне письмове тестування, розробки виховних заходів.
- **Комп'ютерного контролю:** тестові програми.
- **Методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Таблиця 8.2

Порядок переведення рейтингових показників успішності у європейські оцінки ECTS

За 100-бальною шкалою	Шкала ECTS	Оцінка за національною шкалою	
90 – 100	A	5	Відмінно
82 – 89	B	4	Добре
75 – 81	C	4	Добре
69 – 74	D	3	Задовільно
60 – 68	E	3	Задовільно
35 – 59	FX	2	Незадовільно з можливістю повторного складання
1 – 34	F	2	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу

Загальні критерії оцінювання успішності студентів, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», подано у табл. 8.3.

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень бакалаврів

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь
«добре»	ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки
«задовільно»	ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача
«незадовільно»	виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни

Кожний модуль включає бали за поточну роботу бакалавра на семінарських, практичних заняттях, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється з використанням роздрукованих завдань.

Реферативні дослідження та есе, які виконує студент за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на семінарських заняттях (див. п. «Захист творчих проєктів»).

Модульний контроль знань бакалаврів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

У табл. 8.4 представлено розподіл балів, що присвоюються бакалаврам упродовж вивчення дисципліни «Теорія і методика виховання».

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на семінарських заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи

залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

ІХ. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

•*Словесні:* лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (Power Point – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.

•*Наочні:* спостереження, ілюстрація, демонстрація.

•*Практичні:* вправи.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

X. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- ✓ опорні конспекти лекцій;
- ✓ навчальні посібники;
- ✓ робоча навчальна програма;
- ✓ збірка тестових і контрольних завдань для поточного, модульного оцінювання навчальних досягнень студентів;
- ✓ засоби підсумкового контролю (комплект друкованих завдань для підсумкового контролю);

XI. ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Розкрити сутність основних категорій теорії виховання. Охарактеризувати виховання як суспільно-історичне явище.
2. Розкрити сутність поняття «теорія виховання». Обґрунтувати теорію виховання як наукову і навчальну дисципліну.
3. Аргументувати різні підходи до класифікації теорій виховання. Охарактеризувати їх основні групи.
4. Розкрити сутність поняття «процес виховання», охарактеризувати його Особливості та рушійні сили.
5. Розкрити структуру процесу виховання. Охарактеризувати основні компоненти процесу виховання.
6. Розкрити сутність поняття «національне виховання». Обґрунтувати мету, завдання та ідеал національного виховання.
7. Охарактеризувати етапи процесу виховання. Обґрунтувати необхідність управління процесом виховання. Охарактеризувати шляхи удосконалення виховного процесу в школі.
8. Розкрити сутність понять «критерії ефективності та якості педагогічного процесу», «критерії вихованості», «рівні вихованості». Охарактеризувати основні показники рівня вихованості школяра та групи учнів залежно від їх рівня вихованості.
9. Розкрити сутність понять «закони виховання», «закономірності виховання». Охарактеризувати основні закони та закономірності виховання.
10. Розкрити сутність поняття «принципи виховання». Охарактеризувати основні принципи виховання. Обґрунтувати вимоги до принципів виховання.
11. Розкрити сутність поняття «зміст виховання». Обґрунтувати вимоги до добору змісту виховання в сучасній школі.
12. Охарактеризувати основні напрями виховання.
13. Обґрунтувати завдання та зміст виховання основ моральної культури школярів. Розкрити сутність виховання громадянської культури учнів.
14. Обґрунтувати зміст і завдання виховання розумової культури учнів. Розкрити сутність філософсько-світоглядної підготовки підростаючого покоління.
15. Обґрунтувати завдання і зміст виховання естетичної культури учнів
16. Обґрунтувати завдання і зміст виховання фізичної культури учнів.
17. Обґрунтувати завдання та зміст трудового виховання і профорієнтаційної роботи школярів.
18. Розкрити сутність понять «методи», «прийоми», «засоби» виховання. Охарактеризувати основні підходи до класифікації методів виховання.
19. Охарактеризувати методи формування свідомості особистості.
20. Охарактеризувати методи формування суспільної поведінки.
21. Охарактеризувати методи стимулювання діяльності і поведінки вихованців.
22. Охарактеризувати методи контролю й аналізу ефективності виховання. Аргументувати фактори, що визначають вибір методів виховання.
23. Розкрити сутність поняття «форма виховання». Обґрунтувати взаємозв'язок між змістом, формою і засобом виховання. Охарактеризувати основні функції форм

виховного процесу та умови пошуку виховних форм.

24. Розкрити сутність понять «позакласна та позашкільна виховна робота». Охарактеризувати їх завдання та специфічні принципи.
25. Класифікація форм виховання. Охарактеризувати форми виховання за кількісним критерієм (масові, групові та індивідуальні).
26. Охарактеризувати ідею колективістського виховання в демократичній школі. Розкрити сутність гуманістичного і авторитарного напрямків.
27. Розкрити сутність поняття «колектив». Охарактеризувати його ознаки та функції. Охарактеризувати основні види колективу.
28. Охарактеризувати систему перспективних ліній. Обґрунтувати виховний вплив колективу. Охарактеризувати основні чинники розвитку колективу.
29. Розкрити сутність понять «учитель-вихователь», «класний керівник» («класовод», «куратор»). Охарактеризувати історичний аспект проблеми.
30. Обґрунтувати вимоги до сучасного класного керівника. Охарактеризувати функції, права та обов'язки класного керівника.
31. Охарактеризувати завдання та форми роботи класного керівника.
32. Розкрити сучасні підходи та концепції виховання. Охарактеризувати загальні закономірності сучасних концепцій виховання.
33. Розкрити образ сучасної людини в контексті орієнтирів розвивального виховання.
34. Охарактеризувати концепцію громадянського виховання особистості.
35. Охарактеризувати концепцію національного виховання дітей та молоді.
36. Розкрити сутність поняття «виховний процес». Охарактеризувати його мету та особливості в гуманній педагогіці.
37. Розкрити сутність поняття «виховний процес». Охарактеризувати його мету та особливості в початкових класах.
38. Розкрити методику розповіді для дітей молодшого шкільного віку.
39. Розкрити методику бесіди для дітей молодшого шкільного віку.
40. Розкрити методику диспуту, дискусії в початковій школі.
41. Розкрити методику тематичної, оглядової інформації в початковій школі.
42. Розкрити методику роботи з пресою в початкових класах.
43. Розкрити методику випуску шкільної газети в початковій школі.
44. Розкрити особливості організації та проведення «усних газет » та «усних журналів» в початковій школі.
45. Розкрити методику читацької конференції в початковій школі.
46. Розкрити методику проведення вікторини в початкових класах.
47. Розкрити методику проведення конкурсу для дітей молодшого шкільного віку.
48. Розкрити методику проведення змагання в початковій школі.
49. Розкрити методику проведення виховних ситуацій з молодшими школярами.
50. Розкрити методику проведення екскурсій у початковій школі.
51. Розкрити методику ранкових зустрічей для молодших школярів.
52. Розкрити особливості підготовки та проведення гри для молодших школярів.
53. Розкрити методику виховної години в початкових класах.
54. Розкрити методику зборів класу в початкових класах.

55. Розкрити методику батьківських зборів у початкових класах.
56. Охарактеризувати особливості відвідування вчителем сім'ї учня початкових класів.
57. Розкрити методику тренінгу для батьків учнів початкової школи.
58. Охарактеризувати індивідуальні форми роботи з батьками молодших школярів та методику їх проведення.
59. Охарактеризувати масові форми роботи з батьками учнів початкової школи.
60. Охарактеризувати групові форми роботи з батьками та методику їх проведення в початкових класах .
61. Розкрити методику колективної творчої справи в початкових класах.
62. Розкрити методику організації та проведення свята у початковій школі.
63. Охарактеризувати індивідуальний план роботи класного керівника, його мету та структуру.
64. Охарактеризувати види планів виховної роботи педагогів з учнями в початковій школі.
65. Охарактеризувати основні завдання та функції класовода в початковій школі.
66. Розкрити сутність поняття «педагогічна культура батьків». Охарактеризувати її основні компоненти.
67. Розкрити методику проведення сюжетно-рольової гри в початковій школі.
68. Розкрити методику проведення тренінгу для учнів початкової школи.
69. Розкрити особливості роботи гуртка в початковій школі.
70. Охарактеризувати індивідуальні форми роботи з учнями початкової школи.

ХІІ. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

- 1. Троцько А.В. Теоретичні основи виховання і навчання: Навчальний посібник / А.В.Троцько, В.І. Лозова. - [Видання 2-е, виправлене і доповнене]. - Х. : «ОВС», 2002. – 400 с.**
- 2. Матвієнко О.В. Виховання молодших школярів: теорія і технологія: навч. посібник для студ. пед. навч. закладів / О.В. Матвієнко. – К. : ВД «Стилос», 2006. – 543 с.**
- 1. Анненкова І. П. Методика виховної роботи : курс лекцій / Анненкова І. П. – Одеса: Астропринт, 2005. – 144 с.**
2. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. пос. 2-ге видання, перероблене, доповнене / Н. П. Волкова. – К. : Академвидав, 2007. – 616 с. (Альмаматер).
4. Кондрашова Л. В. Методика організації виховної роботи в сучасній школі: навчальний посібник / Л. В. Кондрашова, О. О. Лаврентьєва, Н. І. Зеленкова. – Кривий Ріг : КДПУ, 2008. – 187 с.
5. Кузьмінський А. І. Педагогіка : підруч. / А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. – К. : Знання-Прес, 2003. – 418 с. – (Навчально-методичний комплекс з педагогіки).

6. Мацьопа Р. Л. Методика виховної роботи: навч.-метод. посібник семінарсько-практичних занять з педагогіки для неспеціальних факультетів / Р. Л. Мацьопа, Л. Б. Платаш. – Чернівці : Рута, 2005. – 85 с.
7. Мельничук С. Г. Педагогіка (Теорія виховання): навчальний посібник / С. Г. Мельничук. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2012. – 288 с.
8. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : навч. пос. 3-є видання, доповнене / Н. Є. Мойсеюк. – К. : ВАТ «КДНК», 2001. – 608 с.
9. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. пос. Видання 2-ге, виправлене, доповнене / М. М. Фіцула. – К. : Академвидав, 2006. – 560 с. (Альма-матер).
10. Ягупов В. П. Педагогіка : навч. пос. / В. П. Ягупов. – К. : Либідь, 2003. – 560 с.

Додаткова:

1. Андрощук, І.В. Методика виховної роботи: навч. посібник / І.В. Андрощук, І.П. Андрощук – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2014. – 320 с. – С.146-155.
2. Бех І. Д. Виховання особистості : у 2 кн. / І. Д. Бех. – К. : Либідь, 2003. – Кн. 2 : Особистісно орієнтований підхід : науково-практичні засади. – 344 с.
3. Бех І. Д. Особистість у просторі духовного розвитку : навч. посіб. / І. Д. Бех. – К. : Академвидав, 2012. – 256 с. – (Серія «Альма-матер»).
4. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання: навч. посібник для студ. пед. навч. закладів / С. Г. Карпенчук. – К. : Вища школа, 1997. – 304 с.
5. Авторська школа О. А. Захаренка : матеріали конф. / Ред.кол. : В. Г. Кузь та інші. – К. : Науковий світ, 2002. – 43 с.
6. Амонашвили Ш. А. Здравствуйте, дети! : [Пособие для учителя. Предисл. А. В. Петровского] / Ш. А. Амонашвили. – М. : Просвещение, 1983. – 208 с., ил.
7. Бех І. Д. Виховання особистості : у 2 кн. / І. Д. Бех. – К. : Либідь, 2003. – Кн. 1 : Особистісно орієнтований підхід : теоретико-технологічні засади. – 280 с.
8. Бондаревская Е. В. Ценностные основания личностно-ориентированного воспитания / Е. В. Бондаревская // Педагогика. – 1995. – № 4. – С. 29-36.
9. Бондаревская Е. В. Гуманистическая парадигма личностно-ориентированного образования / Е. В. Бондаревская // Педагогика. – 1997. – № 4. – С. 32-37.
10. Гамезо М. В. Возрастная и педагогическая психология: учебное пособие для студентов всех специальностей пед. вузов / М. В. Гамезо, Е. А. Петрова, Л. М. Орлова. – М. : Педагогическое общество России, 2003. – 512 с.
11. Ващенко Г. Виховання волі і характеру : підручник для педагогів / Григорій Ващенко. – К.: Видавництво «Школяр», 1999. – 385 с.
12. Ващенко Г. Виховний ідеал : підручник для педагогів, виховників, молоді та батьків [Т. І, 3-є вид.] / Григорій Ващенко. – Полтава : Полтавський вісник, 1994. – 191с.
13. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: навч.пос. / Омелян Вишневський. – 3-є вид. – К. : Знання, 2008. – 566 с.
14. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
15. Державна програма «Вчитель» // Директор школи. – 2002. – № 23-24 (червень).

16. Ефремов О. Ю. Педагогика. учеб. пособ. / О. Ю. Ефремов. – СПб. : Питер, 2010. – 352 с.
17. Зайченко І. В. Педагогіка: навч. пос. для студ. вищих пед. навч. закладів / І. В. Зайченко. – К. : Освіта України, 2006. – 528 с.
18. Законодавство України про освіту. Збірник законів. – К. : Парламентське видавництво, 2002. – 159 с.
19. Захаренко О. А. Енциклопедія шкільного роду (автобіографічні дані, спогади, роздуми) / О. А. Захаренко. – с. Сахнівка Корсунь-Шевченківського району, 2000. – Т. 2.
20. Іванов І. П. Виховання колективістів / І. П. Іванов // Педагогічний пошук. – К. : Рад. шк., 1989. – С. 363-440.
21. Іванюк Г. І. Педагогіка. Модуль «Основи педагогіки», «Теорія виховання» : навчальний посібник / Г. І. Іванюк, С. М. Мартиненко. – К. : КМПУ імені Б. Д. Грінченка, 2006. – 64 с.
20. Класному керівителю : учеб.-метод. пособие / Под ред. М. И. Рожкова. – М., 2001. – 156 с.
21. Кліменкова С. Учень – особистість : авторська програма виховання / С. Кліменкова // Шкільний світ. – 2011. – Березень (№ 10). – С. 7-12.
22. Кобзар Б. С. Класний керівник / Б. С. Кобзар. – К. : Інститут проблем виховання АПН України. – 2000. – 257 с.
23. Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти. Затверджено рішенням колегії МОНУ 28.02.96 р. № 2/4-8.
24. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності. Постанова Президії від 19 квітня 2000 Протокол № 1-7/4-49.
25. Концепція національного вихованості // Освіта. – 1994. – 26 травня.
26. Кузьмінський А. І. Педагогіка: завдання і ситуації: Практикум / А. І. Кузьмінський, Л. П. Вовк, В. Л. Омеляненко. – К. : Знання-Прес, 2003. – 429 с. – (Навчально-методичний комплекс з педагогіки).
27. Лозинський В. М. Направления, содержание, формы и методы воспитательной работы классного руководителя / В. М. Лозинський, Е. В. Макарова. – М. : Центр / Педагогический поиск. – 2004. – 160 с.
28. Макаренко А. С. Коллектив и воспитание личности / А. С. Макаренко // Сост. и авт. вступ. ст. В. В. Кумарин. – М. : Педагогика, 1972. – 332 с.
29. Макаренко А. С. Педагогічна поема // А. С. Макаренко. Твори в семи томах. – К. : Рад. шк., 1953. – Т. 1. – С. 11-618.
30. Матвієнко О. В. Виховання молодших школярів: теорія і технологія [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / О. В. Матвієнко. – К. : Стило, 2006. – 543 с.
31. Мартиненко С. М. Загальна педагогіка : навч. посіб. / С. М. Мартиненко, Л. Л. Хоружа. – К. : МАУП, 2002. – 176 с.
32. Методика воспитательной работы : учебное пособие для студентов высш. пед. учебн. заведений / Л. А. Байкова, Л. К. Гребенкина, О. В. Еремкина и др.; Под ред. В. А. Слостенина. – М. : Издательский центр «Академия», 2004. – 52 с.

33. Навчання і виховання учнів 1 класу : метод. посібник для вчителів / Упор. О. Я. Савченко. – К. : Видавництво «Початкова школа», 2002.
34. Навчання і виховання учнів 2 класу: методичний посібник для вчителів / упор. О. Я. Савченко. – К. : Видавництво «Початкова школа», 2003. – 608 с.
35. Натанзон Э. Ш. Трудный школьник и педагогический коллектив: Пособие для учителя / Э. Ш. Натанзон. – М. : Просвещение, 1984. – 96 с.
36. Національна доктрина розвитку освіти // Офіційний вісник України. – 2002. – № 16. – С. 12-24.
37. Педагогічна майстерність: підручник / [І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.]; За ред. І. А. Зязюна. – 2-ге вид., допов. і переробл. – К. : Вища шк., 2004. – 422 с.
38. Педагогічний словник / За ред. дійсного члена АПН України Ярмаченка М. Д. – К. : Педагогічна думка, 2001. – 516 с.
39. Практична педагогіка виховання: пос. з теорії та методики виховання / За редакцією М. Ю. Красовицького; упорядник Г. І. Іванюк. – Київ – Івано-Франківськ: «Плай», 2000. – 218 с.
40. Савченко О. Я. Виховний потенціал початкової освіти : пос. для вчителів і методистів початкового навчання / О. Я. Савченко. – 2-ге вид., доповн., переробл. – К. : Богданова А. М., 2009. – 82 – 89 с.
41. Селиванов В. С. Основы общей педагогики: Теория и методика воспитания: учебное пособие для студ. высш. пед. учеб. завед. / В. С. Селиванов / Под ред. В. А. Сластенина. – 2-е изд., испр. – М. : Издат. центр Академия, 2002. – 336 с.
42. Сорока Г. І. Сучасні виховні технології : навч.-метод. посіб. / Г. І. Сорока. – Х. : Ранок, 2002. – 128 с.
43. Стельмахович М. Г. Теорія і практика українського національного виховання / М. Г. Стельмахович. – Івано-Франківськ, 1996. – 179 с.
44. Сухарева Л. С. Батьківські збори в початковій школі / Л. С. Сухарева. – Харків : ВГ «Основа», 2007. – 144 с.
45. Сухомлинський В. О. Методика виховання колективу / В. О. Сухомлинський // Вибр. твори: В 5-ти т. – К. : Рад. школа, 1976. – Т.1. – С. 403-637.
46. Сухомлинський В. О. Розмова з молодим директором : Вибрані твори : 5-ти т. / В. О. Сухомлинський. – К. : Радянська школа, 1976. – 1977. – Т. 4. – 1977. – 640 с. (Розмова четверта «Важкі діти»).
47. Холковська І. Л. Організація діяльності класного керівника: навч. посіб. / І. Л. Холковська. – Вінниця : ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2007. – 195 с.
48. Фіцула М. М. Попередження і подолання педагогічної занедбаності учнів загальноосвітніх шкіл / М. М. Фіцула, П. В. Вівчар; ТДПУ; Чортківський ін-т підприємництва і бізнесу. – Чортків, 2000. – 184 с.
49. Щербань П. М. Прикладна педагогіка : навч.-метод. посіб. / П. М. Щербань – К. : Вища школа, 2002. – 215 с.
50. Щуркова Н. Е. Прикладная педагогика воспитания : учебное пособие / Н. Е. Щуркова. – СПб : Питер, 2005. – 263 с.